

KIBRIS MÜZAKERE SRECI ve MÜZAKERE BAŞLIKLARI

Mustafa Ergun OLGUN

Ankara, 2016

KIBRIS MÜZAKERE SÜRECİ VE MÜZAKERE BAŞLIKLARI

M. Ergun OLGUN

Kıbrıs Müzakere Süreci ve Müzakere Başlıkları

Mustafa Ergun Olgun

Sosyal Bilimler

No: 5

Birinci Baskı: Haziran 2016 (Ankara)

Sayfa Tasarımı:

Ömer Candan

Kapak Tasarımı:

Musa Gündoğan

44 Sayfa, 19x26,5 cm.

1. KKTC

2. Müzakere Süreci

3. Sorun Alanları

4. Müzakere Başlıkları

Bu kitabın her türlü yayın hakkı *Avrupa Birliği ve Küresel Araştırmalar Derneğine* aittir. Derneğin yazılı izni olmadan, tanıtım amaçlı toplam bir sayfayı geçmeyecek alıntılar hariç olmak üzere, hiçbir şekilde kitabın tümü veya bir kısmı herhangi bir ortamda yayımlanamaz ve çoğaltılamaz.

Baskı:

Vadi Grafik Ltd. Şti.

2284. Sokak No: 101 İvedik Organize Sanayi Yenimahalle /ANKARA - Tel: (0-312) 395 85 71

İçindekiler

Giriş	5

KIBRIS MÜZAKERE SÜRECİ VE MÜZAKERE BAŞLIKLARI

Giriş	7
1. Doğu Akdeniz'in Jeostratejik Önemi	7
2. Kıbrıs'ın Jeostratejik Önemi	8
3. Müzakerelerin Arka Planı	9
4. Müzakerelerin Hedefi	10
5. Müzakere Ortamı	10
6. Kıbrıs Türk Halkı ve Türkiye'nin Kıbrıs ve Bölgeye İlişkin Çıkarları/Arayışları	11
7. Kıbrıs Run Tarafının Hedefi ve Arayışları	13
8. Müzakere Başlıkları	14
9. Son Söz	20
Panele Katılan Konuşmacı Listesi	23

Giriş

Avrupa Birliği ve Küresel Araştırmalar Derneği (ABKAD) 12 Haziran 2014 tarihinde kurulmuş bir sivil toplum kuruluşudur.

ABKAD'ın amacı, herhangi bir grubun, ideolojinin, dinsel ve mezhepsel yapılaşmanın içinde yer almaksızın Avrupa Birliği (AB) temel ilkeleri, politikaları ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne uyumu başta olmak üzere çeşitli dünya örnekleri bağlamında hukuk, ekonomi, politika ve güvenlik konularında araştırma ve incelemeler yapan, sosyal ve kültürel dialogun geliştirilmesine katkı yapacak bağımsız bir düşünce ve araştırma kuruluşu olmaktır.

Avrupa Birliği'ne tam üye olarak katılmak istediği noktada Türkiye'nin, bu katılımı gerçekleştirme konusunda Türk halkının desteğine çok ihtiyacı olduğu açıktır. Halkın desteğinin oluşmasının sağlanmasında ABKAD'ın katkısının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Bu nedenle ABKAD, Türk halkını AB konusunda doğru bilgilendirmek, halkın AB'ye olan ve bilgi eksikliğinden kaynaklanan kuşklarını gidermeyi önemli hedeflerinden biri olarak belirlemektedir. Dernekçe, bu hedefe ulaşabilmek amacıyla gerçekleştirilen etkinlikler arasında, Türkiye-AB ilişkilerinin bilimsel düzeyde tartışıldığı panel, konferans vb. toplantıların düzenlenmesi ve bu toplantılarda yapılan konuşmaların yayımlanması da yer almaktadır.

Bu doğrultuda Derneğimizce, Yaşar Üniversitesi ile işbirliği yapılarak 16 Kasım 2015 tarihinde İzmir'de "Kıbrıs Sorununun Çözüm Sürecinde Son Gelişmeler" başlıklı bir Panel düzenlenmiştir. Emekli Büyükelçi Dr. Akın Alptuna'nın oturum başkanlığını yaptığı Panelimize konuşmacı olarak, Büyükelçi Eruğrul Apakan, Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı eski müsteşarı Ergun Olgun, Türk Tarafının Eski Müzakerecisi Prof.Dr. Kudret Özersay ve Orta Doğu Teknik Üniversitesinden Doç.Dr. Fatih Tayfur katılmıştır.

Panelde yapılan konuşmalardan Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı eski müsteşarı M.Ergün Olgun'un "Kıbrıs Müzakere Süreci ve Müzakere Başlıkları" başlığını taşıyan konuşması bir kitapçık olarak basılmıştır.

Bu kitapçığın Kıbrıs meselesine ilgi duyanlara yararlı olacağını umuyoruz.

Kıbrıs Müzakere Süreci ve Müzakere Başlıkları

Mustafa Ergun Olgun

Giriş

Kıbrıs sorununu büyük resim içinde görmek ve değerlendirmek gerekir.

Bu anlayışla yapacağım değerlendirmelerime en son söylenmesi gerekenleri en başta söyleyerek başlamak istiyorum: *“Yürütülmekte olan müzakereler kurulacak yeni federal ortaklık kapsamında hangi toplumun, hangi zeminde ve ne ölçüde söz sahibi/etkin olacağı yanında Türkiye'nin güvenliği ve Doğu Akdeniz'de güç dengeleri ile de ilgilidir. Garanti ve İttifak Antlaşmaları ortadan kaldırıldığı veya etkinliğine zarar verildiği takdirde Kıbrıs'ta ve bölgede dengeler Türkiye'nin ve hatta Batı İttifakının aleyhine değişebilir.”*

Değerlendirmelerimi dokuz başlık altında ele almak istiyorum.

1. Doğu Akdeniz'in Jeostratejik Önemi
2. Kıbrıs'ın Jeostratejik Önemi
3. Müzakerelerin Arka Planı
4. Müzakerelerin Hedefi
5. Müzakere Ortamı
6. Kıbrıs Türk Halkı ve Türkiye'nin Kıbrıs ve Bölgeye İlişkin Çıkarları/Arayışları
7. Kıbrıs Run Tarafının Hedefi ve Arayışları
8. Müzakere Sürecinde Son Gelişmeler.
9. Son Söz

1. Doğu Akdeniz'in Jeostratejik Önemi

Akdeniz'in üç giriş/çıkış kapısından biri olan Doğu Akdeniz'deki Süveyş Kanalı Uzak Doğu'dan Avrupa'ya deniz ulaşımını 7 000 deniz mili kısaltmıştır. Dünya ticaretinin yaklaşık %30'u Akdeniz Havzasından geçmektedir. Her gün ortalama 4 000 kargo ve ticaret gemisi Akdeniz'de seyir halindedir.

Her yıl yaklaşık 40,000 Rus ticaret gemisi Boğazlardan Akdeniz'e geçiş yapmakta ve Avrupa'nın hidrokarbon tüketiminin %70'i Doğu Akdeniz'den geçmektedir. Öte yandan bilinen petrol rezervlerinin %68'i ve doğal gaz rezervlerinin %41'i Akdeniz ile bağlantılı Orta Doğu bölgesinde-

dir. Doğu Akdeniz’de keşfedilmeyi bekleyen doğal gaz kaynakları bulunduğu tahmin edilmektedir. İsrail, Güney Kıbrıs ve Mısır açıklarında gerçekleştirilen sondajların bazılarında olumlu sonuçlar çıkmaktadır.

Doğu Akdeniz, tarih boyunca medeniyetlerin kesiştiği kritik temas/irtibat noktasının merkezinde olmuş ve jeostatejik önemi nedeni ile Doğu Akdeniz hep başat devletlerin rekabet alanı olmuştur.

2. Kıbrıs’ın Jeostatejik Önemi

- Petrol/doğal gaz yataklarına ve Akdeniz’e giriş/çıkışı sağlayan üç kapıdan biri olan Süveyş Kanalına yakınlığı;
- Bölgede enerji ve uluslararası ticaret güvenliğini denetleme olanaklarına sahip oluşu (İngiliz Egemen Üsleri aracılığı ile);
- İstikrarsızlık odaklarına yakınlığı ve olası krizlerde erken müdahale ve ikmal olanakları bulundurması;
- Kendi içinde müzmin bir ihtilafı olmasına rağmen bölgedeki ihtilaflara taraf olmayışı ve bu ihtilafların dışında kara bağlantısı bulunmayan bir konumda bulunması;
- Hasım komşularla çevrelenmiş olan İsrail’in güvenliğinde başta İsrail ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nin Kıbrıs’ı önemli bir nefes borusu olarak görmesi;
- Türkiye Cumhuriyetinin güneyinin güvenliğinde çok stratejik bir konumda bulunması;
- Kıbrıs’ı çevreleyen denizlerde keşfedilmeye başlanan hidrokarbon yatakları.

Artan bu önem, Ada ve çevresine ilgiyi ve bölgesel ve küresel rekabeti artırmaktadır.

Binlerce kilometre ötedeki İngiltere’nin bölgede artan istikrarsızlık nedeni ile Kıbrıs’taki iki egemen askeri üssünün önemi artmıştır. İngilizler ile birlikte ABD, Kıbrıs’ta dünyanın en gelişmiş radar ve dinleme istasyonları ve bunlara bağlı olarak erken uyarı ve erken müdahale olanakları bulundurmaktadır.

Rusya, güçlü Rum komünist AKEL partisini ve tarihi Ortodoks İttifakı bağlarını kullanarak Kıbrıs’ta askeri, stratejik ve ekonomik varlığını geliştirmeye çalışmaktadır. Özellikle Suriye ve Ukrayna krizleri nedeni ile bu çabalarını artırmıştır. Etkinliğini artırmak için Rusya Garanti ve İttifak Antlaşmaları yanında Egemen İngiliz Üslerinin de kaldırılması için beşinci kol faaliyetleri yürütmektedir.

Fransa ve Almanya, Baf Askeri Havaalanını kullanma hakkına sahiptir.

Nüfusunun çoğunluğu Rusya yanlısı olmasına rağmen, AB, üyesi olan Güney Kıbrıs aracılığı ile bölgede her açıdan varlığını/etkinliğini artırma arayışı içindedir. AB, Rusya’ya olan enerji bağımlılığını azaltmak için İsrail, Mısır, Kıbrıs ve gelecekte muhtemelen Lübnan’ın deniz yetki alan-

larından çıkarılacak Doğu Akdeniz enerjisini ekonomi mantığının bir gereği olarak Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaştırmayı hedeflemektedir.

Başta İsrail olmak üzere bölge ülkeleri böyle bir projenin kendi çıkarlarına da hizmet edeceği hesabını yapmaktadır. Türk Hükümeti ve şirketlerinin de bu gayret içinde olduğu görülmektedir. Çin dâhil başat güçler ada ve bölgede konuşlanma arayışı içindedir. Güney Kıbrıs Rum Yöneyimi (GKRY) bölgede başta İsrail ve Mısır olmak üzere Türkiye'ye karşı ittifaklar oluşturmaya çalışmaktadır.

3. Müzakerelerin Arka Planı

Kıbrıs'ta her iki liderin de çalışmaların tamamlanıp 2016 yılında çözüm planı için eş zamanlı referandumlara gidileceğini açıklamalarına rağmen müzakerelerin arka planında öngörülen federal ortaklıkla pek de uyumlu olmayan gerçekler yaşanmaktadır. Bu gerçeklerden birkaç örnek vermek istiyorum.

Kuzey Kıbrıs'ın en saygın gazetecilerinden Hasan Hastürer "Kıbrıs" gazetesinde 9 Şubat 2016 tarihli köşe yazısında: *"Anastasiadis Kıbrıs Cumhuriyetinin Cumhurbaşkanıdır ama "Kıbrıslılığı" vatandaşlıktan öte ortak bir kimlik olarak görmez.*

Anastasiadis görüşmemizde, öz olarak, "Kıbrıslılığı boş verin, Kıbrıslı Rumlar Elen ulusunun Kıbrıs'taki uzantısı, Kıbrıslı Türkler de Türk ulusunun Kıbrıs'taki uzantısıdır. Partililerime Elen olduğunuzu unutup Kıbrıslı olun diyemem" dediğini hatırlıyorum" diye yazmıştır.

20 Temmuz'u Kıbrıslı Türkler kurtuluş bayramları, Kıbrıslı Rumlar ise milli felaket günü olarak anmaktadır.

15 Kasım 2015 tarihinde KKTC'nin ilanının yıldönümünde Güney Kıbrıs'ta liseli öğrenciler okullarından izin alarak Yunan bayrakları ile yürüyüş yapmışlar ve önlerine çıkan Kıbrıslı Türklerle ait arabalara ve içindekilere saldırmışlardır.

28 Ocak 2016 tarihinde Avrupa Parlamentosunda seçilmiş vekil olarak Güney Kıbrıs'ı temsil eden Eleni Theocharous Atina'da yaptığı bir konuşmada Kıbrıs'ın Yunanistan'la birleşmesi için (Enosis) gerekirse kendini Atina'da yapabileceğini açıklamıştır.

Son yaptığı araştırmalarda Eurobarometre Güney Kıbrıs'ın AB üyesi ülkeler arasında "kişisel değerlerde din unsurunun yeri" bakımından büyük farkla en yüksek orana sahip olduğunu ortaya koymuştur (%21). Rum Ortodoks Kilisesi tarihsel olarak Kıbrıs'ta Enosis'in şampiyonluğunu yapmaktadır.

Federal ortaklık müzakerelerinin iyi gitmekte olduğunun söylendiği bir dönemde Kıbrıs Rum Yönetimi 16 Şubat 2016 tarihinde yaptığı açıklamada Kıbrıs'ı çevreleyen denizlerde üç parselde tek yanlı olarak (mahsuplaşma olmadığı için eşit hak sahibi Kıbrıs Türk tarafını hiç dikkate almadan) 3'üncü tur hidrokarbon arama ve değerlendirme ihalesine çıkacaklarını açıklamıştır.

Halen Kıbrıs Rum tarafında Yunan milli marşı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde ise Türk milli marşı çalınmaktadır.

4. Müzakerelerin Hedefi

Başta ABD ve Türk hükümetlerinin teşvikleri neticesi 11 Şubat 2014 tarihinde iki taraf arasında varılan uzlaşma sonucu ortaya çıkan Ortak Açıklamaya göre müzakerelerin hedefi ve ana parametreleri aşağıdakilerdir.

- Kıbrıs'ta çözüm, iki toplumlu, siyasi eşitliğe dayalı ve iki kesimli federal bir yapılanma şeklinde olacak.
- Oluşturulacak federal Kıbrıs'ın tek uluslararası kimliği, tek dış egemenliği ve tek vatandaşlığı olacak.
- Egemenlik Kıbrıslı Türklerden ve Kıbrıslı Rumlardan eşit şekilde neşet edecek.
- Federal Kıbrıs'ın eşit statüde biri Kıbrıs Türk Kurucu Devleti, diğeri de Kıbrıs Rum Kurucu Devleti olmak üzere iki Kurucu Devleti olacak.
- Federasyonun vatandaşı olanlar ayrıca Kurucu Devletlerin birinin iç vatandaşlığını alacak.
- Federal Kıbrıs BM'nin ve AB'nin üyesi olarak devam edecek.
- Federal Anayasa federal yetkileri belirleyecek. Artık yetkiler Kurucu Devletlerde kalacak.
- Taraflar birbirleri üzerinde yetki ve meşruiyet iddiasında bulunamayacak.
- Kıbrıs Federasyonu, varılacak anlaşmanın ayrı ayrı ve eş zamanlı yapılacak referandumlarda onaylanması üzerine ortaya çıkacak.
- İki tarafın liderlerinin hür iradeleri ile üzerinde mutabakata varacakları bir anlaşma referandumlarına sunulabilecek.
- İki toplumluluk ve iki kesimlilik yanında AB'nin temel ilkeleri bütün Kıbrıs'ta gözetilecek.
- Adanın bütününe veya bir kısmının başka bir ülke ile birleşmesi veya taksimi veya tarafların federasyondan ayrılması veya yaratılan yeni statükonun tek yanlı olarak değiştirilmesi yasaklanacak.
- Müzakerelerde her şey karara bağlanmadan hiçbir şey karara bağlanmış addedilmeyecek.

5. Müzakere Ortamı

Müzakere gücü ile ilgilidir. Güç dengesi veya dengesizliği müzakere ortamını belirler ve müzakere sonucunun şekillenmesinde en büyük etkidir. Siyasi müzakerelerde güç kaynakları arasında aşağıdakiler sayılabilir:

- Toplumun hakları ve çıkarları arkasında güçlü irade ve bütünlük, öz güven, psikolojik üstünlük.

- İyi yönetim ve siyasi istikrar.
- Güçlü, dinamik, mukayeseli avantajlarını bilip bunları iyi kullanan, rekabet edebilirliği olan ekonomi.
- Güçlü algı yönetimi ve lobicilik alt yapısı ve olanakları.
- Güçlü müttefik ağı – ortak çıkarlar zemini bulabilme ve yaratabilme.
- Kıbrıs Türk tarafı için Türkiye ile ilişkiler.
- Seçenek sahibi olabilme, toplumun bunları sahiplenmesi ve inanması.
- Çağdaş, kaliteli ve aynı zamanda toplumsal bellek ve kimliği gözetilen eğitim sistemi.
- Kalifiye insan kaynakları cezbedebilme, kullanabilme ve tutabilme.
- Toplumun hak ve çıkarlarını gözetme/geliştirmeye yönelik ARGE.
- Konjonktürdeki değişimi iyi okuyabilme, bunlara bağlı stratejiler geliştirebilme yeteneği.
- Güçlü ve etkin istihbarat alt yapısı.
- Müzakerelerin uzman müzakereci kadrolarla yürütülmesi.

Güç kaynakları açısından Rum tarafının Türk tarafı karşısında birtakım avantajlar elde ettiğini ve bunları iyi kullandığını vurgulamak istiyorum.

Kıbrıs Türk siyasi yaşamında bazı siyasi partilerin ve siyasetçilerin “Bizim bir anlaşmaya daha çok ihtiyacımız var, başka seçeneğimiz yok, bütün sorunlarımızın çözümünün anahtarı karşı tarafla anlaşmada yatır, önüne ardına bakmayalım bir an önce bir anlaşma yapalım” türünden yaklaşımlarının müzakerelerde Kıbrıs Türk tarafının elini zayıflattığını, Rum tarafını cesaretlendirip daha talepkâr yaptığını ve sonuçta müzakerelerden dengeli bir sonuç elde edilmesini güçleştirdiğini değerlendiriyorum.

Bu koşullarda yapılan bir müzakereden Kıbrıs’ın objektif gerçeklerini, kararlaştırılan uzlaşma ilke ve parametrelerini, dünyanın en karmaşık yönetim şekli olan çok uluslu federasyon modelinin gereklerini göz önünde bulunduracak; gerekli iç ve dış dengeleri, güvenceleri, caydırıcılıkları içeren ve sürdürülebilirliği olan bir sonuç elde etmek güçtür diye düşünüyorum.

6. Kıbrıs Türk Halkı ve Türkiye’nin Kıbrıs ve Bölgeye İlişkin Çıkarları/Arayışları

Kıbrıs Türk Halkı:

- Maruz bırakıldığı haksız izolasyonları sonlandırmak ve uluslararası sisteme dahil olabilmek için Kıbrıs Türk Halkı siyasi eşitlik ve iki kesimlilik (toplumların coğrafi zemine sahip olması) temelinde son bir ortaklık denemesi yapıyor.

- Yüz yüze olduğu tehditleri (Kıbrıslı Rum/Elen'lerin Kıbrıs'ın tek sahibi olduğu tarihi tutkusu, bu tutkuyu gerçekleştirebilmek için her yola baş vurma eğilimleri, Kıbrıs Türk tarafının ciddi nüfus ve ekonomik güç dezavantajları) göğüsleyebilmek için anayasal güvenceler yanında kurulacak ortaklığın yeniden bozulmasını caydırmak için Garanti ve İttifak Antlaşmalarının devamını istiyor.

Türkiye Açısından:

- Anadolu'nun güney doğu sahilleri boyunca 70 kilometre mesafede olan Kıbrıs adası stratejik açıdan Türkiye için diğer bütün aktörlerden daha fazla önem arz etmektedir.
- Özellikle Rusya'nın Gürcistan Krizi ile 2008'de Abhazya ve Güney Osetya'yı, Ukrayna Krizi ile 2015'te Kırım'ı işgali ve Karadeniz'de hâkimiyet kurma çalışmaları, Suriye ve Doğu Akdeniz'de muharip askeri varlığını ve Türkiye karşıtlığını artırması, bölgede İran ile ittifak içine girmesi ve Batı/NATO İttifakının bu tehditlere kayıtsız kalması karşısında Türkiye'nin kuzey ve doğu cephesi yanında güney cephesini güvence altına alması ihtiyacı artırmıştır.
- Ukrayna ve Suriye krizleri karşısında Rus gazına bağımlılığı nedeni ile Avrupa Rusya'ya karşı ihtiyatlı bir politika izleme yolunu seçmiştir. Birçok Avrupa ülkesi Rusya ile ilişkilerini germeme ve sıcak tutma politikası izlemektedir.
- Eylül 2014 Galler Zirvesinde NATO toplu savunmayı yeniden öncelikli misyonu olarak benimsemiştir. Bu öncelik sonucu kriz yönetimi ve güvenlikte işbirliği görevleri geriye itilmiştir. Hâlbuki günümüz koşulları güvenlik, siyasi, mali ve askeri anlamlarda Soğuk Savaş döneminden çok farklı olduğu ve NATO'nun günümüzde Moskova'yı etkileme gücü azaldığı için İttifak'ın yüz yüze olduğu tehditlere karşı toplu savunma ve kriz yönetimi arasında yeni çıkış yolları ve dengeler kurması ihtiyacı vardır. Bunlar yapılamadığı takdirde İttifak'ın bütünlüğü erozyona uğrayabilir. Bunlar Türkiye'nin kendi savunma alt yapısı ve caydırıcılığını artırmasını ve bölgesinde bir müttefik ağı oluşturmasını gerektirmektedir.
- Avrupa kriz bölgelerinden kaçan göçmenler için en çekici fakat aynı zamanda ulaşımı en ölümcül/zor hedef haline gelmiştir. Bu göç dalgasını önleyebilmede Avrupa izlediği Rusya politikası nedeni ile göçün kök nedenlerini ortadan kaldıracak inisiyatifler/eylemler gerçekleştirilememektedir. Diğer yandan göç'ü bir araç olarak kullanan terörist örgütler hedef ülkelere terör ihraç etmektedir.
- Bu koşullar Türkiye'nin güvenlik politika ve stratejilerini gözden geçirmesini zorunlu hale getirmiştir. Türkiye'nin güneyinin güvenliğinde Kıbrıs adası ve bu adanın kimlerin etkin kontrolünde olduğu yaşamsal öneme sahiptir.
- Kıbrıs Türklerinin ve Türkiye'nin Kıbrıs üzerindeki hak ve etkinliğinin yıpranması halinde Rumların Yunanistan'la deniz yetki alanlarını birleştirerek Akdeniz'i "Egeleştirme" yanında siyasi ve askeri entegrasyona gitme riski ortadadır.

- Türkiye'nin Kıbrıs Adası ve buna bağlı olarak Doğu ve Orta Akdeniz'de güvenliği büyük ölçüde 1960 Garanti ve İttifak Antlaşmaları altında kazandığı haklara dayanır.
- Fiziki/askeri güvenlik yanında Garanti ve İttifak Anlaşmaları gerek Kıbrıs Türk halkının gerekse Türkiye'nin aşağıdaki hususlarda çıkarlarının gözetilmesi ve birlikte hareket etmeleri imkânını vermektedir:
  - enerji/ulaşım/uluslararası ticaret güvenliği,
  - deniz yetki alanları paylaşımı/politikaları,
  - Türk-Yunan ilişkileri ile Lozan dengesi.
- ANCAK, GKRY ve Yunanistan Türkiye'nin AB üyelik sürecini Kıbrıs sorunu ile ilişkilendirmeyi başardığı için son mülteci geri dönüş paketinde de görüldü gibi Kıbrıs Rum tarafı ve birçok AB üyesi ülke üyelik sürecini Türkiye'yi sürekli baskı altında tutma aracı olarak kullanmaktadır.
- Diğer yandan Rusya ile yaşanan kriz nedeni ile Rus gazına bağımlılığını azaltabilmek için Türkiye'nin Doğu Akdeniz doğal gazına ihtiyacı olduğuna ve buna ulaşabilmek için Kıbrıs sorununun çözülmesi gerekeceğine dair yaratılan algı da Türk tarafı üzerinde baskı aracı olarak kullanılmaktadır. Hâlbuki kısa dönemde mevcut hali ile Doğu Akdeniz'den Türkiye'nin yükünü hafifletecek boyutta doğal gaz sağlanmasının mümkün olmadığı herkes tarafından bilinmektedir.

7. Kıbrıs Rum Tarafının Hedefi ve Arayışları

Kıbrıslı Rumlar kendilerini Elen ulusunun bir parçası ve Kıbrıs'ın tek sahibi olarak görmekte ve bu kez müzakere yoluyla bu tarihi tutkularını gerçekleştirmenin yolunu aramaktadır.

Bu bağlamda müzakerelerde aşağıdakileri hedeflemektedirler:

- 1974'te yapmış oldukları hatayı ve kaybetmiş oldukları zemini geri kazanmak;
- 1974'ün sonuçlarını ortadan kaldırarak gasp ettikleri Kıbrıs Cumhuriyetinin egemenliğini Kuzey Kıbrıs'a yaymak;
- Uluslararası tanınmışlık, nüfus, ekonomik güç ve AB üyeliğinin verdiği avantajları kullanarak müzakerelerde Kurucu Cumhurbaşkanımız Rauf Raif Denktaş tarafından BM'de de tescil ettirilen siyasi eşitlik ve iki kesimlilik ilkelerini anlamsız kılacak düzenlemeler dayatmak;
- Kıbrıs'a hâkim olmalarını engelleyen Garanti ve İttifak Antlaşmalarını ortadan kaldırarak Türkiye'yi Kıbrıs'tan uzaklaştırmak;
- Yunanistan ile siyasi ve askeri entegrasyonu gerçekleştirerek Elen ulusunun Ege ve Akdeniz'deki varlığını/etkisini genişletip Doğu Akdeniz'e yaymak.

8. Müzakere Başlıkları

Yönetim ve Güç Paylaşımı:

11 Şubat 2016 tarihinde Anastasiadis Kıbrıs Rum Parlamentosunda yaptığı konuşmada yönetim ve güç paylaşımı başlığı altına giren federal ortaklığın nasıl ortaya çıkacağı konusunda aşağıdakileri söylemiştir:

- Müzakereler, önceden var olan kurucu devletlerarasında değil, Kıbrıs Cumhuriyeti içinde iki toplum lideri arasında yapılıyor.
- Federal anayasa, birleşik Kıbrıs Cumhuriyetinin eşit statüdeki iki oluşturucu eyaletinin meşruiyetini anayasa hükümlerinden alacağını tayin edecek.
- BM ve AB üyesi olarak birleşik Kıbrıs'ın tek uluslararası temsiliyeti, tek egemenliği ve tek vatandaşlığı olacak.
- 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Kuruluş Anlaşması yürürlükte kalacak. Bir çözüme varılması halinde sonuç mevcut devletin (yani gasp ettikleri Kıbrıs Cumhuriyetinin) yeni anayasal yapıdaki devamı olacak.

Bu güne kadar, 2004 BM Planında da öngörüldüğü gibi, müzakereler sonucunda iki toplumlu, iki kesimli ve siyasi eşitliğe dayalı yeni bir federal ortaklığın ortaya çıkacağı ve bunun eşit şekilde her iki tarafın kurumsal devamlılığını ve geçmiş icraatlarını yansıtacağı gerçeğine ve pozisyonumuza rağmen ardıllık konusunda Anastasiadis'in yapmış olduğu bu açıklamaya Kıbrıs Türk tarafından etkin ve caydırıcı bir tepki gelmemiştir.

Keza Rum tarafı kurulacak federal devletin Cumhurbaşkanı'nın sadece Kıbrıslı bir Rum olabileceği hususunda ısrar etmektedir. Esasında Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat ve Rum lider Hristofyas döneminde 4:2 oranında dönüşümlü Cumhurbaşkanlığı kabul edilmiş ve bu 30 Nisan 2013 BM Yakınlaşma belgesine de girmiştir. Şimdi Anastasiadis bu yakınlaşmayı hiçe sayarak dönüşümlü cumhurbaşkanlığını reddetmekte, Cumhurbaşkanı Akıncı ise bunun siyasi eşitliğin bir gereği olduğunun altını çizerek bu gereklilikten geri adım atmayacağını vurgulamaktadır.

Diğer yandan Rum tarafı müzakerelerde Kurucu Devletlerin kendi yetki alanlarında anlaşmalar yapmasını Federal devletin onayına tabi tutmaya çalışmaktadır. Federal Hükümet ile Kurucu Devlet Hükümetleri arasında üst- alt (eyalet) ilişkisi oluşturmaya yönelik bu girişime de Kıbrıs Türk tarafı karşı çıkmaktadır.

Mülkiyet ve İki Kesimlilik

BM Genel Sekreteri 26 Şubat 1990 tarihinde müzakereleri açış konuşmasında:

iki kesimliliğin, her kurucu devletin ait olduğu halk tarafından yönetilmesi ve kurucu devlette açık nüfus ve mülkiyet çoğunluğunun garanti edilmesi ile sağlanacağını;

bunu mümkün kılabilmek için karşı kurucu devlette serbest yerleşme ve taşınmaz mal edinme haklarına kararlaştırılacak tavan sınırlaması getirilebileceğini ifade etmişti.

5 Mart 2010 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Demopoulos V Türkiye kararında Kıbrıs'ta 1974 yılında yaşananların üzerinden 35 yıl (şimdi 41 yıl) geçtikten sonra zaruret sonucu malını yitirmiş kişiler için mülk iadesinin otomatik bir hak olmadığını, bu kişilerin haklarının mevcut kullanıcıların hakları ile dengelenmesi gerektiğini, Mahkemenin birçok kadın, erkek ve çocuğun zorla tahliye ve yer değiştirmesi sonucunu doğuracak kararlar almak istemediğini ve mal mübadelesi ile tazminatın iadeye alternatif çareler olduğunu kararlaştırmıştı (paragraf 116).

Son zamanlara kadar Kıbrıs Türk tarafı mülkiyet konusunda ağırlıklı olarak aşağıdaki argümanları ve tezleri ileri sürmüştür:

- Kıbrıs Türkünün sebep olmadığı çatışmalar neticesi başta güvenlik nedenleri ile uygulanan 1975 Nüfus Mübadelesi Anlaşması ve bunun sonrasında zaruret sonucu gerçekleştirilen 1977-1979 Üst Düzey Anlaşmaları ile tescil edilen iki-kesimlilik ilkesi Adanın her iki tarafında da yeni koşullar ve sosyo-ekonomik doku/düzen yaratmıştır.
- İki-kesimlilik ilkesinin taraflarca kabul edilmesi ve BM Güvenlik Konseyi kararlarına girmesi ile mülkiyet sorunu siyasi bir nitelik kazanmış ve çözümünün ana kriteri (bariz mülkiyet çoğunluğu ilkesi) belirlenmiştir.
- Geçen zaman içinde Kıbrıs Türk tarafı ekonominin çarklarını döndürebilmek ve kamu düzenini sağlamak için mülkiyet konusunda düzenlemeler yapmaya başlamış ve zaruret neticesi gerçekleştirilen bu düzenlemelerin olası bir anlaşmada global bir anlayışla gözetilmesinin gerekliliğinin altını çizmiştir.
- Nitekim, Demopoulos kararında AIHM, mahkemelerin mevcut kullanıcıların tahliyesi veya yer değiştirmesi sonucunu doğuracak kararlar almalarının insan hakları ihlali oluşturacağına işaret etmiş, mal mübadelesi ile tazminatın iadeye alternatif çareler olduğunu karar altına almıştır.
- Neticede mülkiyet sorununun 41 yılda zorunlu olarak oluşmuş ve pekişmiş sosyo-ekonomik dokuyu/yapıyı hiçe sayacak bireysel davalar yoluyla değil müzakere masasında taşınmaz grubunun özellikleriyle uyumlu (eşdeğerde mübadele; tahsiste tazminat, alternatif mülk, kısmi iade olabilir) bireyleri karşı karşıya getirmeden toplu/kolektif yaklaşımlarla seri bir şekilde çözümlenmesi zaruret haline gelmiştir.
- Yapılacak düzenlemelerin ve bunlara uygun olarak alınacak kararların gerek iç hukuk gerekse AB/uluslararası hukuk bakımlarından hukuki kesinliği olması varılacak anlaşmanın sürdürülebilirliği için şarttır.
- Mülkiyet meselesinin çözümünden kaynaklanacak tazminatların nasıl ve kimler tarafından ödeneceği büyük önem arz etmektedir. 41 yılda birçok taşınmaz birçok kez el değiştiği, alınıp satıldığı için mesele çok komplike bir mahiyet arz etmektedir. Bu nedenle BM Genel Sekreterinin Kıbrıs Özel Danışmanı Espen Barth Eide tazminat sorununu hafifletmek için uluslararası bir fon oluşturma hususunda girişim başlatmıştır.

Ancak, siyasi eşitlik ve iki kesimlilik ilkeleri yazılı metinlerde kabul edilmiş olmasına rağmen Kıbrıs Rum tarafı hala, toplum olarak, Kıbrıs'ın bir Helen adası olduğu ve bundan kaynaklanan hegemonyacı saplantılarını aşamadıkları için bu iki ilkeyi sulandırmaya ve hatta anlamsızlaştırmaya çalışmaktadır.

Anastasiadis Kıbrıs Rum Parlamentosunda yaptığı son konuşmada mülkiyet konusuna ilişkin olarak aşağıdaki hususları dile getirmiş ve bunların birçoğunda görüş birliği olduğunu iddia etmiştir:

- Kıbrıs olayları nedeni ile mallarını yitirmiş kişilerin kişisel mülkiyet haklarının tanındığı.
- Mallarını yitirmiş kişilere oluşturulacak Mülkiyet Komitesine ilk yıl öncelikli başvuru hakkı verildiği (mevcut kullanıcının müracaat hakkı bir yılın sonunda doğuyor).
- Mallarını yitirmiş kişilere beş hukuki çare sunulacağı: İade, kısmi iade, alternatif mülk edinme, takas ve tazminat.
- Mülkiyet Komitesi kararlarını temyiz edecek Mülkiyet Mahkemesi kurulacağı ve iç yargı imkânları tükendikten sonra AİHM'e başvuru hakkı doğacağı.

Rum tarafının mülkiyet müzakerelerinde varmak istediği hedef bellidir:

- Mülkiyet sorununun çözümünü hissettirmeden siyasi olmaktan ve iki kesimlilik ilkesinin gereklerinden kurtarıp bireysel haklar alanına çekmek ve bu zeminde mahkemeler yolu ile çözmek – karşı karşıya olduğumuz en büyük tehlike.
- Öncelikli tercih hakkının malını yitirmiş kişilerde olması – bu mevcut kullanıcıların haklarını ikinci plana atar.
- Genelde iade prensibinin uygulanması – bu iki-kesimlilik ilkesini ortadan kaldırır.
- Mülkiyet Komitesi'nin çarelerde öncelikle duygusal bağ kriterine göre karar vermesi – bu 41 yılda zaruret sonucu ortaya çıkan sosyo-ekonomik yapı ile mevcut kullanıcıların doğan haklarını sulandırır.
- “Mevcut Kullanıcı” tanımlamasına sadece bir taşınmazı uzun süre evi veya geçim kaynağı olarak kullanan Kıbrıslı Türklerin alınması - bu tanımlama son 41 yılda gerçekleşen tüm mülkiyet uygulamalarını, hatta kamu düzenini, hiçe sayma anlamına gelir ve yaratacağı belirsizlik sonucu Kıbrıs Türk ekonomisi tamamen felç olur.
- Mülkiyet ve hudut ayarlaması (toprak) başlıklarının birlikte ele alınması ve hudut ayarlaması sonucu 100,000, mülkiyet düzenlemeleri sonucu da 60,000 Rum'un Kuzey'e geri dönüş yapmasına olanak sağlanması.

Rum tarafının pozisyonu karşısında iki kesimlilik ilkesinin gerekleri yanında 41 yılda oluşan sosyo-ekonomik yapının gözetilmesi ve mevcut kullanıcıların haklarının taşınmaz türüne göre toplu olarak korunmasında Kıbrıs Türk tarafının daha dik ve ilkeli bir duruş sergilemesi gerektiğine ina-

nıyorum. Bunun için çaresizlik ve seçeneksizlik duygusundan uzaklaşmaya ve toplum olarak müzakere gücümüzü artırıcı eylemlere odaklanmaya ihtiyaç olduğunu değerlendiriyorum.

Ekonomi, AB'ye Uyum ve Vatandaşlık/Nüfus:

Bu başlıklara ilişkin olarak Anastasiadis Kıbrıs Rum Parlamentosunda yaptığı konuşmada aşağıdaki hususlarda mutabakat veya anlayış birliği bulunduğunu iddia etmiştir:

- Federasyonun tek bir bağımsız Merkez Bankası olacağı;
- Federal hükümetin resmi para biriminin ilk günden Euro olacağı;
- Bütün dolaylı vergilerin Federal Hükümet, doğrudan vergilerin de Kurucu Devletler tarafından uygulanacağı;
- Bankacılık ve sigorta sistemi, kamu maliyesi, kalkınma konuları ve sosyal konular dâhil bütün konularda AB kural ve kararlarına uyulacağı;
- Çözümün hayata geçirilmesinin ilk günü itibarı ile AB'nin önemli politika alanlarında müktesebatının kesintisiz uygulanacağı;
- AB üyesi devlet olarak Federal Kıbrıs'ın yükümlülüklerini tam ve etkin yerine getirmesi gerektiği;
- Anlaşmanın ilk yürürlüğe giriş gününde nüfusun demografik kompozisyonunun asgari sapsaymayla Kıbrıs Cumhuriyetinin 1960 demografik oranlarını yansıtması;
- Dörde bir olan bu oranın Türk ve Yunan vatandaşlarının Federal Cumhuriyet vatandaşlığı edinmesi konusunda gelecekte de geçerli olacağı.

Bu açıklamalara da Kıbrıs Türk tarafından bir tepki gelmemiştir.

Hâlbuki:

- Anlaşmanın gerek yürürlüğe girmesinden önce hazırlık aşamalarında, gerekse anlaşma sonrasında özel düzenlemelerin/esnekliklerin yürürlükte olacağı geçiş döneminde Kıbrıs Türk Kurucu Devletinin yönetsel/hukuksal alt yapısının ve ekonomisinin AB normlarına uyumunun sağlanmasına ve ekonomisinin rekabet edebilirliğinin geliştirilmesine ihtiyaç vardır.
- Kuzey Kıbrıs'ın, özellikle kamu maliyesinin, Türkiye ve Türk Lirasına bağımlılığını kaldıracak tedbirler alınmadan, bunun yanında standartlarını, rekabet edebilirliğini ve ücretler seviyesini birleşik bir ekonomide Rum tarafı ile dengelemeden söylendiği gibi ilk günden Euro'ya geçilmesi Kıbrıs Türk tarafı için ciddi sorunlar yaratabilecektir. Annan Planında anlaşma sonrası için de TL'den Euro'ya geçiş dönemi öngörülmüştü.
- Kamu maliyesinin esas gelir kaynağı olan dolaylı vergilerin Federal Hükümet'e bırakılması daha zayıf bir ekonomiye sahip olan Kıbrıs Türk Kurucu Devletini yetkilerinin ifasında Federal Hükümete bağımlı hale getirebilir. Bu yüksek bağımlılık sorunlar çıkarabilir.

- Anlaşmanın ilk yürürlüğe giriş gününde nüfusun demografik kompozisyonunun dörde bir olacağı mutabakatı sonrasında Kıbrıs Türk tarafının 220,000, Kıbrıs Rum tarafının da 803,000 nüfus deklare ettikleri anlaşılmaktadır. Hâlbuki KKTC’de vatandaş olmayan ancak KKTC ekonomisinin ayrılmaz parçası haline gelmiş, hayatlarını KKTC’de kurmuş ve yasalara göre vatandaşlık hakkına sahip olan, başta Türk asıllı, 30,000’e yakın insan yaşamaktadır. Bir veriye göre KKTC’de 40,000 civarında insan çalışma izinleri ile çalışmaktadır. Kuzey Kıbrıs’ta yaşam ve ekonomi ile bütünleşmiş ve vatandaşlık hakkı kazanma noktasına gelmiş bu insanların nüfusumuza dâhil edilmeden verilen bu rakamının hem siyasi hem de ekonomik mantıktan yoksun olduğunu düşünüyorum. Türkiye yetkililerinin de bu konuda girişim yaptığını biliyorum. Kıbrıs Rum tarafının oran bağlantılı bu girişiminin Kıbrıs Türklerini kalıcı azınlığa mahkûm etmeye yönelik olduğu ortadadır.
- Sonuçta mülkiyet konusundaki belirsizliklerin, ülke ve ekonomi ile tamamen bütünleşmiş ancak vatandaş yapılmamış insan kaynaklarının dışlanması ve Türk sermayesinin Kuzey Kıbrıs’a ulaşımında ortaya çıkabilecek engellerin ekonomiye çok yüksek bedeli olacağını değerlendiriyorum.
- Olası bir ortaklıkta Kıbrıs Türk ekonomisinin ciddi ölçekte dezavantajı olacağını, bunu dengelemenin en başta yolunun Türk sermayesi ve insan kaynaklarına ulaşmak olabileceğini düşünüyorum.

Güvenlik ve Garantiler:

Bu başlığın müzakeresi henüz başlamamıştır ve en son aşamada Garantörlerin de katılacağı bir toplantıda ele alınması hususunda mutabakat vardır.

Türkiye, Yunanistan ve İngiltere’nin Garantörler olarak taraf olduğu 1960 Garanti Antlaşması bağımsızlığını kazanan ve iki toplumun ortaklığı olarak kurulan 1960 Kıbrıs Cumhuriyetinin Anayasasında öngörülen düzenin (state of affairs) korunmasını ve devamlılığını sağlamayı amaçlamaktadır. Anayasal düzenin ihlalini caydırmaya yönelik olarak Garantörler ihlal durumunda bir birleri ile istişare ederek birlikte veya bu mümkün olmadığı takdirde tek başlarına düzeni koruma/tesis için müdahale hakkına sahiptirler.

Garanti Antlaşmasının bir nevi tamamlayıcısı olan İttifak Antlaşması, Garantörlerin, gerek 1960 Kıbrıs Cumhuriyetine karşı saldırı ve tehditleri durdurmak, gerekse Garantörlerin kendi güvenliklerini gözetmek ve bu yönde ortak güvenlikleri için işbirliği yapmak amacını gütmektedir. Bu maksat için 950 Yunan ve 650 Türk subay ve askerinin katılımı ile Kıbrıs’ta üçlü bir Komuta Karargahı kurulması (Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyeti) ve asli görevleri yanında bu birliklerin oluşturulacak Kıbrıs Ordusunu da eğitmesi öngörülmüştür.

Enosis’i hayata geçirmeye yönelik 15 Temmuz 1974 askeri darbe girişimine karşı İngiltere’nin birlikte müdahaleyi reddetmesinden sonra 20 Temmuz 1974 tarihinde icra edilen Türk müdahalesi Garanti ve İttifak Antlaşmalarının bir gereği olarak gerçekleştirilmiştir. Maalesef müdahale sonrasında 1977 ve 1979 Doruk Anlaşmalarında öngörülen siyasi eşitliğe dayalı iki-toplumlu, iki-kesimli

federal ortaklığı Türk tarafının bütün iyi niyetine rağmen bu güne kadar gerçekleştirmek mümkün olmamıştır.

- Kıbrıs Rum tarafının hegemonyacı tutkularının devam ettiği ve olası anlaşmanın yeniden bozulmaması için etkin caydırıcılığa ihtiyaç bulunduğu.
- Ada'daki nüfus ve güç dengesizliği karşısında Kıbrıs Türk tarafının olası bir anlaşmada geçmişte yaşadıklarını yeniden yaşamaması için iç güvenceler yanında etkin dış bir güvenceye de ihtiyacı bulunduğu.
- Ada'da konuşlu İngiliz askeri varlığının öneminin arttığı.
- Rusya'nın Suriye ve Doğu Akdeniz'de muharip askeri varlığını artırdığı.
- Bölgedeki istikrarsızlıkların artmakta olduğu.
- Kıbrıs Rum tarafı ve Yunanistan arasındaki derin bağlar göz önünde bulundurularak 1923 Lozan Antlaşması ile oluşturulan Türk-Yunan dengesinin Kıbrıs ve Doğu Akdeniz'de de gözeltmesi gerektiği.
- Tüm başat güçlerin bölgemizde konuşlanma yarışı içinde olduğu.
- Kıbrıs adasını çevreleyen denizlerde yeni hidrokarbon yataklarının keşfedildiği, yeni rekabet/işbirliği alanlarının oluştuğu, tüm paydaşların deniz yetki alanlarında haklarını ileri götürmeye çalıştığı ve enerji, ulaşım ve uluslararası ticaret güvenliğinin daha büyük önem kazandığı

bir dönemde gerek Kıbrıs Türk tarafı, gerekse Türkiye için etkinliğini kanıtlamış garanti sisteminin devamını şart olarak görüyorum.

Anastasiadis Kıbrıs Rum Parlamentosunda yaptığı konuşmada:

- 1960 garantilerinin dayatıldığı şartların başka, bugün var olan şartların başka olduğu konusunda geniş bir karşılıklı anlayış bulunduğunu;
- Kıbrıs Türk tarafının, güvenlik sisteminin toplumlardan birine, öteki toplum açısından tehdit olarak algılanabilecek koruma sağlayamayacağı tezini önemli bulduğunu ifade etmiştir.

Cumhurbaşkanı Akıncı yukarıdaki hususları yaptığı başka açıklamalarda da dile getirmiştir. Bunların dışında Cumhurbaşkanı Akıncı yaptığı bazı açıklamalarda son aşamada Garantiler konusunun bir uzlaşya engel olmasına müsaade edilemeyeceğini ifade ederken Sözcüsü Barış Burcu resmi bir açıklamasında Garantilerin konuşulmasının tabu olmadığına altını çizmiştir.

Bu ifadeler Kıbrıs ihtilafının kök nedenlerini ve garanti sisteminin devreye girmesine yol açan sebepleri göz ardı ettiği gibi saldırıya uğrayan ile saldırganın haklarını eşitlemektedir. Buna ilaveten, bu gün müzakere masasında yeni bir ortaklık kurma şartlarını oluşturanın ve bunu mümkün kılanın 1960 garanti sistemi olduğu da unutulmaktadır.

Rum tarafı ve Yunanistan'ın büyük bir kararlılıkla garanti sistemini ortadan kaldırmaya çalıştığı bir dönemde Türk tarafının bu konudaki cılız duruşu Rum tarafına psikolojik üstünlük kazandırmış ve beklentilerini artırmış olup 1960 Garanti ve İttifak Antlaşmalarının müzakereye açılma riskini yaratmıştır. TC AB Bakanı Sayın Bozkır'ın 14 Şubat 2016 tarihinde Türkiye'nin garantör ülkelerin garantörlüğünün devam etmesini istediği açıklaması memnuniyet vericidir.

Esasında Rum Lider Tasos Papadopoulos BM Genel Sekreter Yardımcısı Sir Kieran Prendergast'a 2005'te gönderdiği mektupta orta yol olarak garanti sisteminin Türkiye'nin AB üyeliğine kadar devam etmesini kabul edebileceklerini bildirmişti.

Bu koşullarda Kıbrıs Türk tarafının gerek Kıbrıslı Türklerin, gerekse Türkiye'nin en temel stratejik güvenlik unsurlarından birinin pazarlık masasına sürülmesine bu ölçüde kararsız davranması kaygı vericidir.

Toprak Ayarlaması:

Ciddi insani boyutu olduğu için bu başlığın detaylı müzakeresinin bir anlaşma menziline girildiği zaman yapılması hususunda mutabakat vardır.

Yine de Kıbrıs Rum tarafı bu başlığı mülkiyet başlığı ile bağlantılı görmekte ve erken zamanda mülkiyetle bağlantılı olarak ele alınmasını istemektedir.

Kıbrıs Rum tarafı en az 2004 BM haritası düzeyinde 100,000 kişinin yerleştirilebileceği toprak iadesi isterken Kıbrıs Türk tarafı 2004'ten sonra birçok değişim yaşandığını ve sözü edilen haritada iadesi öngörülen bölgelerde ciddi yatırımlar gerçekleştirildiğini belirterek 2004 haritasına kıyasla Kıbrıs Türk tarafı için iyileştirilmiş bir harita istemektedir.

Söz konusu inkişaf ettirilmiş bölgelerin en önemlisi KKTC'nin en verimli sulu tarım alanlarına sahip Güzelyurt bölgesidir. Bu bölgenin iadesine TC Hükümeti de sıcak bakmamaktadır.

Kıbrıs Türk tarafı ayrıca kararlaştırılacak toprak ayarlamasından etkilenecek Kıbrıslı Türklerin kapsamlı rehabilitasyonu planlanıp gerçekleşmeden toprak ayarlamasının hayata geçirilemeyeceği hususunun altını çizmektedir.

9. Son Söz

Kıbrıs'taki iki tarafın ilişkilerini normalleştirmeleri ve işbirliği ilişkisine dönüştürmeleri gerektiği ortadadır. Ancak bu, olası bir federal ortaklıkta Kıbrıs gerçeklerine ve tarafların siyasi eşitlikleri ile kendilerini güven içinde hissedecekleri ve yetki alanlarında yönetecekleri bir coğrafya zeminine dayandırılmadığı takdirde hüsrarla sonuçlanabilir. Ayrıca, mevcut sosyo-ekonomik yapıyı ve 1963'ten sonra Kıbrıs Türkünün zaruret sonucu oluşturduğu kamu düzeninden kaynaklanan icraatları göz ardı edecek bir anlaşma Kıbrıs'a barış değil çatışma getirebilir. Hedeflenenin her hangi bir anlaşma değil Kıbrıs koşullarında sürdürülebilirliği olan bir anlaşma olması gerekmektedir.

Bunların gerçekleştirilebilmesi için KKTC ve TC müzakerecilerinin müzakerelerde ilkeli ve dik, ilişkilerde ise yapıcı bir strateji izlenmesi esastır. Müzakerelerde her koşulda geçerli olan sihir-

li bir strateji yoktur. Koşullara göre uzlaşmacı, koşullara göre ise sert bir strateji izlenmesi gereklidir.

Bunları yapabilmek için toplumun yönetsel, ekonomik ve moral açılarından güçlü olması, bunun için de gereğinin yapılması gerekir. Toplumun güç kaynakları göz ardı edilerek sağlıklı ve uzun soluklu bir müzakere sürdürmek mümkün değildir.

Son olarak, 1974 yılından beri 42 yıldır devam eden federal ortaklık müzakerelerinden sonuç alınamaması bu çözüm modelinin Kıbrıs şartlarına uygunluğunu sorgulanır hale getirmiştir. Mevcut müzakerelerden de bir sonuç alınamaması halinde artık çerçeve dışında çözümler aranması gerekmektedir. Bu nedenle Kıbrıs Türkünü seçeneksiz bırakacak ve sahip olduklarını aşığılayacak yaklaşımlardan uzak durulması elzemdir.

Panele Katılan Konuşmacı Listesi

Prof. Dr. Ali Nazım Sözer (Rektör Yardımcısı, Yaşar Üniversitesi)

Prof. Dr. Tuğrul ARAT (Avrupa Birliği ve Küresel Araştırmalar Derneği-ABKAD)

Dr. Akın Alptuna (Büyükelçi-E)

Ertuğrul APAKAN (Büyükelçi-E, Yaşar Üniversitesi)

Mustafa Ergun Olgun (KKTC Cumhurbaşkanlığı Eski Müsteşarı)

Doç. Dr. M.Fatih Tayfur (Orta Doğu Teknik Üniversitesi)

Kıvanç Ulusoy (Doç.Dr., İstanbul Üniversitesi)

